

Αντώνης Γ. Καραπατζός
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ, ΔΠ

Ταξίδι στην καρδιά του σκότους

Μελανές πτυχές της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας

Στη γνωστή νουβέλα του Joseph Conrad «Η καρδιά του σκότους» ο πρωταγωνιστής του σκότους, ο θρυλικός Κουρτς (στην κινηματογραφική εκδοχή του έργου «Αποκάλυψη Τώρα» τον ρόλο ενσαρκώνει Εξαιρετικά ο Μάριλον Μπράντο), λίγο πριν το κλείσει οριστικά τα μάτια του, σιγοψιθυρίζει τα ακόλουθα λόγια: «Η φρίκη! Η φρίκη!». Είκε αποσταλεί στο μακρινό Κονγκό για να «εκπολιτίσει» ως φορέας του δυτικού πνεύματος τη ζούγκλα και τους ανθρώπους της, αλλά τελικά κατέληξε και ο ίδιος να βυθιστεί στο πλανευτικό «σκοτάδι» της άγριας φύσης και να γίνεται ένα με αυτό. Ο εκπρόσωπος αυτός του δυτικού πληπομού αποκάλυψε σταδιακά τον κειρότερο εαυτό του, διαπιστώνοντας ότι το κακό είναι εγγενές στην ανθρώπινη φύση και θάλλει όπου υφίσταται η καταλλήλων περιφέρενσα απόδοση. Ο συγγραφέας Joseph Conrad με αριστοτεχνικό, είναι αληθεία, τρόπο βυθίζει τους ήρωες της νουβέλας του αλλά και τους αναγνώστες του όλο και πιο βαθιά στη ζούγκλα του ποταμού Έμπολα, όλο και πιο βαθιά στο σκοτάδι και στα έγκατα της ανθρώπινης φύσης. Σε αυτό το ταξίδι μάς καλεί να κοιτάξουμε όλοι μέσα μας και να γνωρίσουμε τον αληθινό μας εαυτό. Μέσα από την εξιστόρηση μιας εκ πρώτης όψεως ανθρώπους και απλής ναυτικής περιπέτειας αναδύεται η σκοτεινή πλευρά της ανθρώπινης φύσης.

■ ΤΟ ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΑΣ ΠΡΟΣΩΠΟ

«Σκοτάδια» όμως υπάρχουν και βορειότερα του Κονγκό. Η χώρα μας είναι μια σύγχρονη δυτική χώρα με παγιωμένους πλέον δημοκρατικούς και δικαιοκρατικούς θεσμούς, οι οποίοι και την καταστάσουν στην πλευρά των «ισχυρών» της ευρωπαϊκής πτερύου. Αυτά λένε συνήθως στις ποικίλες διακριτές τους οι πολιτικοί και οι διάφοροι δημοσιολογούντες. Εν τούτοις, π Κοινωνία μας συνχνά-πυκνά παρουσιάζει ένα τελείως διαφορετικό πρόσωπο, ένα πρόσωπο που σε κάνει ενίστε να πιστεύεις ότι εμφανίζουμε μια γενικότερη πολιτισμική υστέρηση, με αρκετούς συμπολίτες μας να Κοινωνικές ομάδες να αναπτύσσουν αυθαίρετες εξουσιοτικές τάσεις ή συλλογικές ψυχώσεις και νευρώσεις εις βάρος του υπολοίπου κοινωνικού συνόλου. Ο νομικός μας πολιτισμός αλλά και γενικότερα το πολιτιστικό αισθητήριο της κοινωνίας μας φαίνεται συχνά να υποχωρούν και τη θέση τους να καταλαμβάνουν πρωτογονική ένστικτη. Ετοι φύεται σταδιακά ο σπόρος για την ανάπτυξη πολιτισμικών μορφών τύπου «Κουρτς». Ας γίνω ίδιας πο συγκεκριμένος, αναφέρομενος ενδει-

κτικά σε δύο κοινωνικά φαινόμενα που θα πρέπει να μας προβληματίσουν ιδιαίτερα.

■ Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΜΑΣ ENANTI TΩΝ ΑΔΥΝΑΜΩΝ

Βασική αποστολή της έννομης τάξης στα πολιτισμένα κράτη είναι η προστασία των δικαιωμάτων των αδυνάτων, όπου επίσης και των πάστες φύσεως μειονοτήτων. Ειδικότερα το Σύνταγμα, με την κατοχύρωση των θεμελιώδων ατομικών δικαιωμάτων (άρθρα 4-25), αποσκοπεί ακριβώς στην προστασία των ασθενέστερων – οικονομικά, κοινωνικά ή βιολογικά – συμπολίτων μας ή των επιστήμονων κοινωνικών ομάδων, οι οποίες συνχά μπορεί να καταστούν αντικείμενο εικετάλλευσης ή καταπίεσης. Ενας μεγάλος γερμανός νομομαθής και φιλόσοφος, ο Arthur Kaufmann, αντιστέφοντας την μπενθάμειο αφελματική θεώρηση, υπεστήριξε ότι βασική κατηγορική προστασία σε μια κοινωνία, με αξιώση ισχύος σε επίπεδο τόσο ατομικός όσο και πολιτικής-συλλογικής ιθικής, είναι να προκρίνουμε εκείνες τις πράξεις οι οποίες τείνουν να μειώσουν τον πόνο ή τη δυστυχία των συνανθρώπων μας (και όχι, κατά την μπενθάμειο λογική, να προκρίνουμε εκείνες τις πράξεις που παράγουν την περισσότερη δυνατή «ευτυχία» για τους περισσότερους δυνατούς κοινωνιούς). Ο Kaufmann είχε εδώ υπόψη του κυρίως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους άστεγους και άλλες ευπαθείες πληθυσμικές ομάδες.

Αυτά όμως γράφονται και υποστηρίζονται στη Γερμανία, σε μια χώρα όπου μετά τις θλιβερές εμπειρίες του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος το σύγχρονο κοινωνικό κράτος δικαιού πραγματικά έχει κάνει θαύματα. Στη χώρα μας, αντίθετα, ισχύει άλλη φιλοσοφία: όπου οι δύναμος και η μορφή του. Και τούτο δεν έχει να κάνει μόνο με την πανθομολογούμενη κρατική αδιαφορία αλλά και με την ατομική μας συμπεριφορά, ως απλών πολιτών, έναντι των αδυνάτων. Ως πάρουμε για παρά-

δειγμα τα άτομα με ειδικές ανάγκες: μπορεί μεν όντως οι υποδομές στους δημόσιους χώρους να είναι εξαιρετικά ελλιπείς, ωστόσο η δική μας «σκοτεινή» και εξόχως πρωτογονική συμπεριφορά είναι εκείνη που κάνει τον βίο των άτυχων αυτών συμπολιτών μας αβίωτο, όπως, λ.χ., όταν σταθμεύουμε τα οχήματά μας επάνω σε πεζοδρόμια ή «ράμπες αναπτήρων». Ισως αρκετοί από εμάς να έχουμε συνχών διευρωπήσει πού μπορεί να οδηγήσει ένας τυφλός αν ακολουθήσει τις ειδικά χαραγμένες πλάκες που έχουντο ποθεστεί σε δρόμους των Αθηνών... Εν κατακλείδι, κάποιοι ασθενέστεροι συμπολίτες μας στερούνται βασικών ατομικών τους ελευθεριών επειδή εμείς οι υπόλοιποι βινθιζόμαστε στον μικρόκοσμό μας.

■ Η ΑΥΤΟΔΙΚΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΕΙΛΗ ΒΙΑΣ

Ισως ακόμη πιο θλιβερό φαινόμενο είναι το γεγονός ότι στη χώρα μας η αυτοδικία,

η βίαιη προβολή επιχειρημάτων ή η διεκδίκηση αιτημάτων τείνει να καταστεί πλέον κανόνας. Το φαινόμενο αυτό παραπρέπει καθημερινά είτε στον δρόμο είτε στην πλεόραση ή γενικότερα στη δημόσια πολιτική αιτημάτων. Με την πρώτη αιροφόρη οι συλλογικές μας νευρώσεις και ψυχώσεις δεν αργούν να έρθουν στην επιφάνεια, έτσι χάνουμε την ψυχραμία μας και διολισθανούμε στον χώρο της λεκτικής ή και της σωματικής βίας. Ολοι παραπρούμε πώς συζητούν πολιτικοί

και δημοσιογράφοι κάθε βράδυ στα δελτία ειδήσεων. Τα ουσιαστικά επικειρήματα αποτελούν είδος υπό εξαφάνιση, ενώ ο εκενευρισμός, οι διασταύρωμένες φωνές και ο προσωπική μείωση του συνομιλητή είναι στην πημερσία διάταξη. Ετοι έχουμε συνηθίσει πλέον να γίνεται η «αναλλαγή επιχειρημάτων» μεταξύ των πολιτικών μας ταγών και των εκπροσώπων της πόλης εξουσίας, σε ένα πρωτογονικό δηλαδή επίπεδο. Τα αποτέλ-

εμάτα του καθημερινού αυτού εθισμού στη βίαιη αντιπαράθεση είναι ορατά και στην καθημερινή κοινωνική συμβίωση. Π.χ., οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα νιώθει ότι τα συμφέροντά της πλήττονται από μία μείζωνας προβολή της δημόσιας εξουσίας ή από μία ενέργεια κάποιου ιδιωτικού φρέα, αμέσως «πάρειν τον νόμο στα κέρια της», διεκδικεί «το δικό της» με αυτόνομη μέσα (λ.χ., εμποδίζει βιαίας τη λειτουργία νευραλγικών δημοσίων υπηρεσιών, ακόμη δε και κέντρων για την περιθλαψη στόμων με ψυχικές διαταραχές ή εθισμένων σε ναρκωτικές ουσίες κτλ.) δημιουργήντας τη γενικότερη εντύπωση ότι δεν ζούμε σε μια ευνοούμενη και δικαιοκρατούμενη πολίτεια, δημόσιας διοίκησης που αποδέχεται ότι αδικείται.

Σε κάθε περίπτωση, μοιάζει να μην αντιλαμβανόμαστε ότι η βίαιη προβολή επιχειρημάτων ή η διεκδίκηση αιτημάτων τείνει να καταστεί πλέον κανόνας. Το φαινόμενο αυτό παραπρέπει καθημερινά είτε στη θεμέλια του δημοκρατικού πολίτη ανωμαλίας. Αν δε περιπέρα δεχθούμε ότι βασική διακριτικό γνωρίσμα της δημοκρατίας είναι ότι εξασφαλίζει την ανά τακτά χρονικά διαστήματα αναιματική και χωρίς βία εναλλαγή των πολιτικών σχηματισμών στην εξουσία (Karl Popper), τότε το δημοκρατικό πολίτευμα υφίσταται σοβαρή διάβρωση όταν η βία, λεκτική ή σωματική, καθίσταται μέσο επιβολής θέσεων και απόψεων.

Ας σαματήσουμε όμως κάπου εδώ το σύντομο αυτό ταξίδι σε κάποια από τα σκοτεινά μονοπάτια της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Ισως κάποιοι θεωρήσουν υπερβολικές τις προηγήσεις διαπιστώσεις, αλλά δεν μπορούν να αργηθούν ότι οι (πολυάριθμες) ψηφίδες που συνθέτουν το πρωτογονικό αυτό μωσαϊκό θα πρέπει να αναδειχθούν κάποια στιγμή και να μας κάνουν επιτέλους να αλλάξουμε τη δημόσια – τουλάχιστον – συμπεριφορά μας προς μια περισσότερο ανθρώπινη και ορθολογική – κεντροευρωπαϊκή, θα έλεγα – κατεύθυνση. Διαφορετικά φοβούμαστης ότι κινδυνεύουμε να βιθιστούμε αικόνη βιαύτερα στην άβυσσο των «ανορθολογικών μεθόδων» μας («unsound methods»... κατά Conrad), οι οποίες δεν μπορούν πλέον να αποδίδονται στο «ελληνικό παράδοξο». Αυτή η δικαιολογία μάς έχει εγκαταλείψει πια οριστικά. ●

Κάντε «κλικ» στο www.vimaideon.gr

ΓΙΑ ΣΥΝΕΧΗ ΔΙΑΛΟΓΟ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ